

Jak vzdělání a důvěra ve stát ovlivňují ochotu lidí účastnit se voleb?

Úvod

Volební účast je jedním z hlavních ukazatelů toho, jak aktivně se občané zapojují do demokratického procesu. Pokud lidé volí, ukazuje to jejich zájem o politické dění a důvěru v to, že jejich hlas může něco změnit. Tato studie se zabývá tím, jak vzdělání a důvěra v politiky ovlivňují ochotu lidí jít k volbám. Konkrétně jsme chtěli zjistit, jestli vyšší vzdělání a větší důvěra v politiky vedou k tomu, že se lidé voleb častěji účastní. Pro analýzu jsme použili data z povolebního průzkumu z roku 2021 a metodu lineární regrese, která nám umožnila prozkoumat, jak tyto dva faktory – vzdělání a důvěra – souvisí s volební účastí. Naším cílem bylo lépe pochopit, co lidi motivuje k volební účasti, a poskytnout užitečné poznatky pro další výzkumy nebo třeba pro politické kampaně, které chtějí přilákat více voličů.

Teoretické pozadí

V minulých výzkumech se ukázalo, že vzdělání hraje velkou roli v tom, jak jsou lidé politicky aktivní. Vzdělanější lidé obvykle lépe rozumějí politickým procesům, mají více informací a často cítí větší odpovědnost za to, aby svým hlasem ovlivnili dění ve společnosti (Verba et al., 1995). Na druhou stranu důvěra v politiky a stát je také důležitá. Pokud lidé věří, že politici jsou čestní a že volby mohou něco změnit, je pravděpodobnější, že k urnám půjdou. Naopak, pokud mají pocit, že politici jsou nedůvěryhodní nebo že jejich hlas stejně nic nezmění, často volby ignorují (Levi & Stoker, 2000). V této studii jsme tedy předpokládali, že lidé s vyšším vzděláním a větší důvěrou v politiky se budou voleb účastnit častěji.

Jak jsme postupovali

Pro analýzu byla použita metoda zvaná lineární regrese, která umožnila zjistit, jak vzdělání a důvěra v politiky souvisí s volební účastí. Data pocházejí z povolebního průzkumu z roku 2021 a zahrnují odpovědi od 1483 lidí. Aby výsledky lépe odpovídaly skutečné populaci, byla použita váha `soc_weight`, která zohledňuje sociální a demografické rozdíly mezi respondenty.

Proměnné, které byly zkoumány, byly následující:

- **Volební účast (Q.10a):** Tato proměnná ukazuje, jestli se člověk voleb zúčastnil, a je naší hlavní proměnnou, kterou chceme vysvětlit. Vyšší hodnota znamená větší pravděpodobnost, že člověk volil.
- **Vzdělání (S.2):** Zde jsme měřili úroveň vzdělání respondentů – třeba jestli mají základní, středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání. Vyšší hodnota odpovídá vyššímu vzdělání.
- **Důvěra v politiky (CSN4.c):** Tato proměnná zachycuje, jak moc respondenti věří tomu, že „politikům lze důvěřovat“. Vyšší hodnota znamená větší důvěru.

Co bylo zjištěno:

První věc, na kterou jsme se podívali, bylo, jak dobře náš model dokáže vysvětlit, proč se lidé voleb účastní nebo ne. Výsledky byly shrnuty do tabulky:

Model	R	R ²	F	df1	df2	p
1	0.0978	0.00957	7.152		1480	<0.001

Tato tabulka nám říká několik věcí. **Hodnota R (0.0978)** ukazuje, že vztah mezi našimi proměnnými (vzdělání, důvěra v politiky) a volební účastí **je poměrně slabý**. Hodnota **R² (0.00957)** znamená, že náš model vysvětluje jen necelé **1 %** toho, proč se lidé rozhodnou volit nebo nevolit. **Jinými slovy, vzdělání a důvěra v politiky hrají jen velmi malou roli a na volební účast mají nejspíš vliv i jiné věci, jako třeba věk, příjem nebo to, jak moc se člověk zajímá o politiku.** Přesto je celkový model statisticky významný (**F = 7.15, p < 0.001**), což znamená, že vzdělání a důvěra v politiky dohromady nějaký vliv mají, i když je malý.

Jaký vliv mají jednotlivé proměnné

Dále jsme se podívali, jak konkrétně vzdělání a důvěra v politiky ovlivňují volební účast. Výsledky jsou v následující tabulce:

Prediktor	Odhad	SE	t	p
Intercept	1.3990	0.08061	17.35	< 0.001
CSN4.c	0.0243	0.01502	1.62	0.106
S.2	-0.0258	0.00804	-3.21	0.001

Tady vidíme, že základní hodnota volební účasti (**Intercept**) je **1,3990**, což je **statisticky významné (p < 0.001)**. To znamená, že i bez vlivu vzdělání a důvěry v politiky je určitá základní úroveň účasti na volbách.

Důvěra v politiky (CSN4.c) má koeficient 0,0243, což naznačuje, že pokud důvěra v politiky stoupne o jednu jednotku, volební účast se zvýší o 0,0243 jednotky. Tento vliv ale není statisticky významný (p = 0.106), takže nemůžeme s jistotou říct, že důvěra v politiky skutečně zvyšuje volební účast.

Naopak vzdělání (S.2) má koeficient -0,0258 a je statisticky významné (p = 0.001). To znamená, že čím vyšší vzdělání člověk má, tím méně se voleb účastní – pokud vzdělání stoupne o jednu jednotku, volební účast klesne o 0,0258 jednotky. To je překvapivý výsledek, protože bychom čekali, že vzdělanější lidé budou volit častěji. Může to být třeba tím, že vzdělanější lidé jsou skeptičtější vůči politickému systému nebo mají pocit, že volby nic nezmění.

Kontrola předpokladů

Abychom se ujistili, že náš model je spolehlivý, museli jsme zkontrolovat několik předpokladů lineární regrese. První z nich je, že mezi našimi proměnnými (vzdělání a

důvěra v politiky) není příliš velká závislost, což se nazývá kolinearita. Výsledky jsou v této tabulce:

Proměnná	VIF	Tolerance
CSN4.c	1.01	0.987
S.2	1.01	0.987

Hodnoty VIF (1,01) jsou velmi nízké, což znamená, že mezi vzděláním a důvěrou v politiky není žádná významná závislost. To je dobré, protože to potvrzuje, že obě proměnné můžeme v modelu použít bez obav, že by se navzájem příliš ovlivňovaly. Tolerance (0,987) je také vysoká, což tento závěr podporuje.

Druhým předpokladem je, že chyby v našem modelu (tzv. rezidua) jsou normálně rozdělené. To jsme otestovali pomocí Shapiro-Wilkova testu:

Statistik	p
0.489	< 0.001

Výsledek testu ($p < 0.001$) bohužel ukazuje, že rezidua nejsou normálně rozdělená. To je problém, protože lineární regrese předpokládá, že chyby by měly být normálně rozdělené, aby byly výsledky spolehlivé. Tento problém může znamenat, že naše závěry nejsou úplně přesné, a měli bychom je brát s rezervou.

Co to všechno znamená

Naše analýza ukázala, že vzdělání a důvěra v politiky mají jen velmi malý vliv na to, jestli se lidé rozhodnou jít volit. Model sice ukázal, že nějaký vliv tam je, ale vysvětluje jen necelé 1 % rozdílů ve volební účasti. To znamená, že na rozhodnutí volit nebo nevolit mají pravděpodobně větší vliv jiné věci, třeba jak moc je člověk politicky angažovaný, jaké má příjmy nebo jestli vůbec věří, že volby něco změní. Překvapivé bylo, že vyšší vzdělání vedlo k nižší volební účasti. To je nečekané, protože bychom očekávali, že vzdělanější lidé budou volit častěji. Může to být tím, že vzdělanější lidé jsou k politickému systému více skeptičtí nebo mají pocit, že jejich hlas stejně nic nezmění. Důvěra v politiky zase žádný jasný vliv neměla – i když lidé, kteří politikům více věří, volí o trochu častěji, tento rozdíl není dost velký na to, abychom ho mohli potvrdit.

Problém s nenormálně rozdělenými rezidui navíc naznačuje, že naše výsledky nemusí být úplně spolehlivé. Možná by bylo lepší použít jinou metodu nebo do modelu přidat další faktory, které by nám pomohly lépe pochopit, proč se lidé voleb účastní nebo ne.

Závěr a doporučení

Tato studie ukázala, že vzdělání a důvěra v politiky nejsou hlavními důvody, proč se lidé rozhodují jít volit. I když vzdělání nějaký vliv má, je překvapivé, že vzdělanější lidé volí méně často. To může být signál, že třeba cítí větší nedůvěru k politickému systému nebo mají jiné priority. Důvěra v politiky na volební účast příliš nepůsobí, což může odrážet obecnou skepsi vůči politikům.

Protože náš model vysvětlil jen velmi malou část toho, proč se lidé voleb účastní, doporučujeme další výzkum, který by zahrnul více faktorů – třeba věk, příjem nebo to, jak moc se člověk zajímá o politiku. Také by bylo dobré zkusit jiné statistické metody, které by lépe zvládly problém s nenormálními rezidui. Tyto poznatky mohou být užitečné pro politiky nebo organizace, které chtějí přilákat více voličů, třeba tím, že se zaměří na skupiny, které jsou ke volbám skeptické, jako jsou vzdělanější lidé.

Literatura

- Levi, M., & Stoker, L. (2000). *Political trust and trustworthiness*. *Annual Review of Political Science*, 3(1), 475–507.
- Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard University Press.
- Fox, J., & Weisberg, S. (2023). *car: Companion to Applied Regression*. [R package]. Dostupné z: <https://cran.r-project.org/package=car>.